

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№8(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 372 sahifa,
3-avgust, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woosyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Sun'iy intellekt muhitida o'sib kelayotgan Alfa avlodining shaxsiy va psixik rivojlanishi	10
Jo'rayeva Dilfuza Abdug'aniyevna	
Teng yonli uchburchak xossalari va kesmaning o'rta perpendikulyari xossalardan foydalangan holda masalalar yechish	13
Namozov Diyorbek Baxtiyor o'g'li	
Xiva xonligining siyosiy boshqaruv modeli: Buxoro va Qo'qon xonliklari bilan qiyosiy tahlili.....	17
Mutallibjonov Boburmuro	
Boshlang'ich sinfda informatika fanini o'qitish metodikasi	26
Nosirova Feruza Baxadir qizi	
Funksional savodxonlik asosida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini professional rivojlantirishning strukturaviy-faoliyatli modeli.....	30
Gafurova Mahfuza Abbosovna	
Mutafakkirlar asarlarida bolalar faolligini shakllantirishda o'yinlardan foydalanishning yoritilishi	35
Ravshanova Uldona Narziboyevna	
Ijtimoiy-madaniy qadriyatlar variatsiyasi sharoitida talabalarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish mazmuni	39
Vorisova Barnoxon Olimjon qizi	
Huquqiy ta'lim va huquqiy tarbiya integratsiyasi orqali yoshlar orasida huquqbuzarliklarning oldini olish	43
Habibjonov Izzatbek Dilshodjon o'g'li	
Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy va refleksiv tafakkurini rivojlantirishda antirfragil yondashuvning o'rni.....	51
G'ulomjonova Ziyodaxon A'zamjon qizi	
Badiy adabiyotning yoshlar tarbiyasidagi didaktik imkoniyatlari	57
Irisboyeva Xotiraxon Utbasarovna	
Talabalarining o'quv amaliyoti jarayonida kasbiy mobilligini rivojlantirishda dual ta'limga asoslangan metodikani takomillashtirish	61
G'ofurov To'liqinjon	
Didactic Opportunities of Content and Language Integrated Learning (CLIL) Technology in English Language Teaching	67
Ismailova Aziza Dilshodovna	
Фольклорные источники в историко-географическом изучении памятников Устюрта.....	72
Канаатов Есимкан	
Xorijiy davlatlar tajribasida o'zgarishlarni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish amaliyoti.....	76
Abdullayev Amirulla Xazratovich	
Algoritmik faollikni rivojlantirishning zamonaviy metodik yondashuvi	81
Pardayeva Kamola Sultonovna	
Sun'iy intellekt va startap ekotizimi asosida talabalarining tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish	86
Imomaliyev Quvvat Choriyevich	
Maktab ta'limida o'qitish sifatini baholashning ko'p tarmoqli raqamli-diyagnostik tizimini joriy etish va boshqarish	91
Nurmetov Tursunbek Kenjayevich	
Event ta'lim texnologiyasi vositasida talabalarining o'qish samaradorligini oshirish	96
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi	
Texnologik ta'lim yo'nalishi talabalarining malakaviy va pedagogik amaliyotlari uzviyligini ta'minlashning metodik modeli	99
Mardonov Maqsudbek Maxmudovich	
Nogironligi bo'lgan bolalarni tarbiyalayotgan oilalarga ijtimoiy-psixologik yordam ko'rsatishning nazariy-metodologik asoslari	103
Umarova Umidaxon Ibaydullayevna	

Chizmachilik darslarida animatsiyali modellarni qo'llashning pedagogik asoslari	108
<i>Xo'janiyozov Shokir Rustamovich</i>	
Fanlararo aloqadorlik asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish metodikasi va uning eksperimental samaradorligi	114
<i>Isroilova E'zoza Akmal qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarida ingliz tilini o'qitishda veb-kvestlar va raqamli keyslarni samarali qo'llash usullari	119
<i>Shermatova Ra'no O'ktam qizi, Baxodirova Gulnoz Kamalovna</i>	
Xalq og'zaki ijodi asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini takomillashtirish texnologiyalari	124
<i>Abduraximova Muxabbat Allayevna</i>	
Bo'lajak fizika o'qituvchilarini nanotexnologiya sohasidagi bilimlarni taqdim etishga va o'qitishga tayyorlash metodikasi	129
<i>Sottarov Abduvali Umirqulovich</i>	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarning raqamli tafakkurini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	133
<i>Nuraliyeva Feruza Abdusalim qizi</i>	
Emotsional intellekt va raqamli kommunikatsiya: yoshlar psixologiyasida zamonaviy tendensiyalar	137
<i>Qahharov Nuriddin Sherbek o'g'li</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda "o'quv burnout" (o'qishga nisbatan charchash va sovish) holatining oldini olishda motivatsion pedagogik texnologiyalar	142
<i>Babajanova Gulmira Muratbayevna</i>	
Linguopragmatic Errors in Artificial Intelligence-Generated Translations	147
<i>Aytmuxamedova Durdona Jasur qizi</i>	
Клинические особенности аллергодерматозов у лиц, проживающих в Ташкентской области	153
<i>Абдуллаева Ф. Б., Саипова Н. С.</i>	
Tyutorlik faoliyatining pedagogik ahamiyati	160
<i>Ashirova Gulnora Xayrullayevna</i>	
Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbga yo'naltirish metodikasini takomillashtirish	164
<i>Nurmuratova Iroda Nuriddinovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashda diqqat yetishmasligi va giperfaollik: mnemotexnik korreksiya	169
<i>Egamberdiyeva Xuriyat Egamberdiyevna, Kaxxarova Ozoda Abdimo'minovna</i>	
The Historical Development of Translation	173
<i>Sharopova Gulnoza Odil qizi</i>	
Integratsiya jarayonlarini samarali boshqarishga yo'naltirilgan metodik tizim	176
<i>L. T. Xudaybergenova</i>	
Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o'quv topshiriqlari metodikasini ishlab chiqish	180
<i>G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi</i>	
Bo'lajak tibbiyot xodimlarining diagnostik kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalarining o'rni: ilmiy adabiyotlar sharhi	186
<i>Xalimova S. A.</i>	
The Role and Opportunities of Artificial Intelligence (AI) in the Management of Educational Institutions	191
<i>Abduqahorova Lobar Oybekovna</i>	
Malaka oshirish jarayonida maktab direktorlarining mediakompetentligini rivojlantirishning tashkiliy-boshqaruv mexanizmi	197
<i>Xidirova Maftuna Ilhom qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida iqtisodiy tarbiya berishda STEAM va an'anaviy usullarning qiyosiy tahlili	205
<i>Boltayeva Nasiba Ilhom qizi</i>	

Kasb-hunar ta'limida elektromobillar va robototexnika yo'nalishlarini rivojlantirish: xalqaro hamkorlik tajribasi va "2+1" dual ta'lim modeli.....	209
<i>Dushanov Nuriddin Qo'ldoshovich, Suvonov Murodjon Abdurahmon o'g'li, Ibragimova Dinara Rustam qizi, Karimova Oygul Ro'ziyevna, Avliyoqulov Muxammad Mustafoyevich</i>	
Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o'quv topshiriqlarining metodikasini ishlab chiqish ...	212
<i>G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda "ijodiy faoliyat" va "kreativlik" konseptlarining nazariy-metodologik interpretatsiyasi...	218
<i>Komila Aytmuratova</i>	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasi asosida rivojlantirishga doir mashqlar tipologiyasining samaradorligi.....	222
<i>Maxmudova Feruza Salimjonovna</i>	
O'zbek va rus nasrida oilaviy munosabatlarning badiiy-psixologik talqini	227
<i>Qurbonova Malika Toxir qizi</i>	
O'quv-biluv kompetensiyasining nazariy asoslari va zamonaviy pedagogik yondashuvlar	230
<i>Saydaxmedova Barno Batirovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matematik tayyorgarligi tarkibi: TIMSS va PISA xalqaro baholash dasturlari asosidagi nazariy tahlil	235
<i>Abdusattarova Zaynab</i>	
Fizikani o'qitishda barqaror taraqqiyot tushunchalarini rivojlantirish: O'zbekiston kontekstida adabiyotlar tahlili.....	243
<i>Avazova Oltin</i>	
Futbolda 11–12 yoshli darvozabonlarni texnik-taktik jihatdan tayyorlashda maxsus mashqlarning ahamiyati	247
<i>Ibragimov Qosimbek Isroil o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanni o'qitish jarayonida sun'iy intellekt yordamida foydalanib nazariy bilimlarni hayotga tatbiq qilib o'rganish metodlari	253
<i>Jo'layeva Munira Choriyevna</i>	
Creativity-Oriented Language Teaching in Karakalpak Folk Pedagogy	256
<i>Khodzhanizayeva Aygul Aytmuratovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda estetik kompetentlikni rivojlantirishning metodik asoslari.....	264
<i>Saidova Dilorom Erkinovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi	269
<i>Farhodova Sevara Qo'ziboy qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyalari.....	274
<i>Norkulova Jasmina Sodikovna</i>	
Umumta'lim maktablarida matematik kechalar orqali o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish samaradorligi.....	277
<i>Saytniyozov Adham Annamuhomet o'g'li</i>	
Tibbiy va pedagogik ta'lim jarayonida "Case Study" metodini qo'llash orqali talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish	282
<i>Shaymatova Azizaxon Rustambekovna</i>	
Dutor ijrochiligining amaliy-texnik jihatlariga e'tibor qaratish va ushbu jarayonni rivojlantirish	286
<i>Shodiyeva Shahinabonu Shoirjon qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik texnikani shakllantirish texnologiyalari	293
<i>Turimbetova Sveta Muhammedaliyevna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila o'rtasidagi hamkorlik menejmentini takomillashtirishda direktor o'rinbosarining roli	297
<i>Xolnazarova Shaxnoza Baxodir qizi</i>	
Адаптивная геймификация в школьном обучении физике	304
<i>Индира Бахадуровна Ерлепесова</i>	
Bo'lajak pedagoglarda qadriyatlar tizimining shakllanishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar	309
<i>Taylanova Sh. Z.</i>	

Metakognitiv kompetensiya: mohiyati va mazmuni, tarixiy evolyutsiyasi.....	317
<i>Xasanova Feruza Xurramovna, Abdullayeva G. A.</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy tayyorgarlikni ta'minlovchi refleksiv va motivatsion mexanizmlar	322
<i>Fayziyeva Umida Asadovna</i>	
Arab tilida jumla tuzilishi: ismiy va fe'liy jumlalarining nahviy tahlili	328
<i>Quqonboyeva Moxlaroyim Elmurodjon qizi</i>	
"Maugli" asarining didaktik ahamiyati va obrazlar tahlili	333
<i>To'g'onova Dinoraxon Mansurjon qizi</i>	
Jadid taraqqiyparvari Ahmad Zaki Validiyning ijtimoiy-siyosiy faoliyati va uning vatanparvarlik harakatlari...	337
<i>Raximov Azizbek Normurodovich</i>	
Biologiya darslarida kooperativ ta'lim texnologiyasidan foydalanish metodikasi	342
<i>Ibodova Mahfuza Namozovna</i>	
Ta'limni tashkil etishning pedagogik omillari	346
<i>Yuldasheva Nilufar Abdullayevna, Hazratkulova Lobar To'rabek qizi</i>	
5–7 yoshli qizlarda badiiy gimnastika orqali maxsus harakat ko'nikmalarini rivojlantirish	350
<i>Botirova Sayyora Nurullayevna</i>	
Talabalarda grammatik kompetensiyani rivojlantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari	354
<i>Aymanova Shiyrinay Kamilovna</i>	
Yosh ofitserlarda xizmat rezistentligini belgilovchi ijtimoiy-psixologik determinantlar	357
<i>Rejametova Irada Ikramshikovna</i>	
Chapaqay o'quvchilarda grafik malakalarni rivojlantirishning o'ziga xos jihatlari	363
<i>Yusufzoda Shabnami Yunus</i>	
Преимущества использования STEAM технологий в дошкольном образовании.....	368
<i>Садикова Д. Х.</i>	

5–7 YOSHLI QIZLARDA BADIY GIMNASTIKA ORQALI MAXSUS HARAKAT KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Botirova Sayyora Nurullayevna

O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti
mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Erta bolalik davrida maxsus harakat qobiliyatlarini rivojlantirish bolalarning umumiy jismoniy va motor rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. "5–7 yoshli qizlarda badiiy gimnastika orqali maxsus harakat ko'nikmalarini rivojlantirish" mavzusi badiiy gimnastikadan motor o'rganishning sezgir davrida muvofiqlashtirish, moslashuvchanlik, muvozanat va kuchni rivojlantirishning samarali vositasi sifatida foydalanishga qaratilgan. 5–7 yoshli bolalar yangi harakatlarga yuqori moslashuvchanlikni namoyon etadilar, bu esa ushbu bosqichni tizimli jismoniy tayyorgarlikni joriy etish uchun ayniqsa qulay hisoblanadi.

Kalit so'zlar: badiiy gimnastika, maxsus harakat ko'nikmalari, motor rivojlanishi, 5–7 yoshli qizlar, maktabgacha yosh, muvofiqlashtirish, moslashuvchanlik, muvozanat, jismoniy tayyorgarlik.

Abstract: The development of special movement skills in early childhood plays an important role in the overall physical and motor development of children. The topic "Development of Special Movement Skills in Girls Aged 5–7 Through Rhythmic Gymnastics" is aimed at using rhythmic gymnastics as an effective tool for improving coordination, flexibility, balance, and strength during a sensitive period of motor learning. Children aged 5–7 demonstrate high adaptability to new movements, making this stage particularly suitable for the introduction of systematic physical training.

Key words: rhythmic gymnastics, special movement skills, motor development, girls aged 5–7, preschool children, coordination, flexibility, balance, physical training.

Аннотация: Развитие специальных двигательных навыков в раннем детстве играет важную роль в общем физическом и двигательном развитии детей. Тема "Развитие специальных двигательных навыков у девочек 5–7 лет посредством художественной гимнастики" направлена на использование художественной гимнастики как эффективного средства для развития координации, гибкости, равновесия и силы в чувствительный период двигательного обучения. Дети в возрасте 5–7 лет демонстрируют высокую адаптивность к новым движениям, что делает данный этап особенно подходящим для внедрения систематической физической подготовки.

Ключевые слова: художественная гимнастика, специальные двигательные навыки, моторное развитие, девочки 5–7 лет, дошкольный возраст, координация, гибкость, равновесие, физическая подготовка.

KIRISH

Erta bolalik davrida jismoniy rivojlanish bolaning umumiy o'sishi va sog'lig'ining asosiy tarkibiy qismidir. 5–7 yosh oraliq'i motor qobiliyatlari va jismoniy sifatlarni shakllantirish uchun sezgir bosqich hisoblanadi. Bu davrda bolalar rivojlanishning keyingi bosqichlariga nisbatan muvofiqlashtirish, moslashuvchanlik, muvozanat va ritmni tezroq rivojlantiradilar.

Badiiy gimnastika harakat, musiqa, muvofiqlashtirish va badiiy ifoda elementlarini birlashtirgan eng samarali jismoniy faoliyat turlaridan biridir. Strukturaviy mashqlar orqali badiiy gimnastika nafaqat jismoniy rivojlantirishni, balki kognitiv va hissiy o'sishni ham rag'batlantiradi. Shuning uchun badiiy gimnastikani erda yoshda joriy etish maxsus harakat ko'nikmalarini shakllantirishga sezilarli hissa qo'shishi mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Vladimir Lyakh maktabgacha yoshdagi bolalarning harakat qobiliyatlarini tadqiq etib, ushbu davrni motor rivojlanishning eng sezgir bosqichi sifatida asoslaydi va harakat sifatlarini muvofiqlashtirilgan holda rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi. Uning ishi ushbu tadqiqotda 5–7 yosh davri tanlanishini nazariy jihatdan mustahkamlashga xizmat qiladi.

Natalia Karpenko badiiy gimnastikada yosh sportchilarni tayyorlash metodikasini yoritib, boshlang'ich bosqichda moslashuvchanlik va koordinatsiyani shakllantirishga qaratilgan mashqlar tizimini taklif qiladi. Bu yondashuv tadqiqotning mashg'ulot dasturini bosqichma-bosqich tuzishda amaliy asos bo'lib xizmat qildi.

Xalqaro Gimnastika Federatsiyasining (FIG) rasmiy qoidalari (Code of Points) badiiy gimnastikadagi texnik elementlar, ularning bajarilish talablari va baholash mezonlarini belgilaydi. Ushbu me'yoriy hujjat tadqiqotda qo'llanilgan gimnastik elementlarning (aylanishlar, sakrashlar, muvozanat pozitsiyalari) to'g'ri tanlanishi va bajarilishini ta'minlashda yo'naltiruvchi manba bo'ldi.

Tudor Bomp va Carlo Buzzichelli sport mashg'ulotlarini rejalashtirish nazariyasida davriylashtirish tamoyillarini ishlab chiqqan bo'lib, mashg'ulot yukini bosqichma-bosqich oshirish va tayyorgarlikni tizimli tashkil etish g'oyalari ilgari suradi. Ushbu tamoyillar tadqiqotdagi to'rt bosqichli (tayyorgarlik, muvofiqlashtirish, ko'nikma shakllantirish, ijodiy) mashg'ulot tizimini loyihalashda metodologik asos vazifasini o'taydi.

Tadqiqotning dolzarbligi

Ushbu tadqiqotning dolzarbligi maktabgacha va boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar uchun jismoniy tarbiya usullarini takomillashtirish zarurati ortib borayotganidadir. Zamonaviy turmush tarzi ko'pincha bolalarning jismoniy faolligini cheklaydi, bu ularning motor rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Natijada jismoniy rivojlanishni tizimli va qiziqarli tarzda rag'batlantiradigan ilmiy asoslangan dasturlarga ehtiyoj paydo bo'ladi.

Badiiy gimnastika moslashuvchanlik, muvofiqlashtirish, muvozanat va ritmni birlashtirgan holda harakat mashqlariga kompleks yondashuvni taklif etadi. Biroq 5–7 yoshli qizlarda badiiy gimnastika orqali maxsus harakat ko'nikmalarini rivojlantirishning metodologik yondashuvlari qo'shimcha tadqiqotlar va tizimlashtirishni talab qiladi.

Tadqiqot maqsadi

Ushbu tadqiqotning maqsadi 5–7 yoshli qizlarda badiiy gimnastika mashqlari orqali maxsus harakat ko'nikmalarini yaxshilashga qaratilgan mashg'ulot metodologiyasini ishlab chiqish va ilmiy jihatdan asoslashdir.

Tadqiqot obyekti

Maktabgacha ta'lim tashkilotida 5–7 yoshli qizlarning jismoniy tarbiya jarayoni. Tadqiqot mavzusi

Tadqiqot predmeti badiiy gimnastika mashqlari orqali maxsus harakat ko'nikmalarini rivojlantirish metodologiyasidir.

Tadqiqot gipotezasi

Mashg'ulot jarayonida badiiy gimnastika mashqlaridan muntazam foydalanish 5–7 yoshli qizlarda muvofiqlashtirish, moslashuvchanlik, muvozanat va ritm kabi maxsus harakat qobiliyatlarini rivojlantirishni sezilarli darajada yaxshilaydi, degan gipoteza mavjud.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda badiiy gimnastika mashg'ulotlarida qatnashgan 5–7 yoshli qizlar ishtirok etdi. Mashg'ulot dasturi bir necha hafta davom etdi va haftasiga ikki–uch marta muntazam mashg'ulotlarni o'z ichiga oldi.

Mashg'ulot jarayoni bir necha bosqichda tashkil etildi:

- 1. Tayyorgarlik bosqichi** – holatni rivojlantirish, asosiy harakatlanish harakatlari va moslashuvchanlik mashqlari.
- 2. Muvofiqlashtirish bosqichi** – muvozanat, ritm va fazoviy yo'nalishga qaratilgan mashqlar.
- 3. Ko'nikmalarni shakllantirish bosqichi** – aylanishlar, sakrashlar va qo'lni qo'llab-quvvatlash pozitsiyalari kabi asosiy badiiy gimnastika elementlarini kiritish.
- 4. Ijodiy bosqich** – harakatlarni musiqa bilan ijro etiladigan qisqa mashqlarga birlashtirish.

Baholash usullari kuzatish, jismoniy sinov va motor ko'rsatkichlarining qiyosiy tahlilini o'z ichiga oladi.

Ushbu tadqiqot badiiy gimnastika mashg'ulotlari orqali yosh qizlarda muvofiqlashtirish, moslashuvchanlik, kuch va muvozanatni rivojlantirishga qaratilgan. Tadqiqot jismoniy tarbiya mashg'uloti doirasida amaliy mashg'ulotlar va kuzatish usullaridan foydalangan holda o'tkazildi.

Tadqiqot ishtirokchilari badiiy gimnastika mashg'ulotlariga muntazam ravishda qatnashadigan 5–7 yoshli 20 nafar qizlar. Bu yosh guruhi tanlanishining asosiy sababi bolalik davri asosiy motor ko'nikmalari va jismoniy qobiliyatlarni rivojlantirish uchun muhim bosqich hisoblanadi.

Mashg'ulot dasturi bir necha hafta davom etdi va haftasiga uchta mashg'ulotni o'z ichiga oldi. Har bir mashg'ulot taxminan 45–60 daqiqa davom etdi va quyidagi qismlardan iborat:

1. Qizdirish mashqlari (10–15 daqiqa)

Qizdirish yengil yugurish, cho'zish mashqlari va oddiy ritmik harakatlar bilan amalga oshirildi. Ushbu mashg'ulotlar mushaklar va bo'g'imlarni yanada intensiv jismoniy faoliyatga tayyorladi hamda jarohatlar xavfini kamaytirdi.

2. Muvofiqlashtirish mashqlari (10–15 daqiqa)

Muvofiqlashtirish tana harakatlarini ritmik musiqa bilan birlashtirgan va lentalar, koptoklar hamda halqalar kabi asboblardan foydalangan holda mashqlar orqali rivojlantirildi. Bu mashqlar gimnastikachilardan apparatni boshqarish bilan birga harakatlarini ritm bilan sinxronlashtirishni talab qildi.

3. Moslashuvchanlik mashqlari (10 daqiqa)

Moslashuvchanlik mashqlari oyoqlar, bel va yelkalar uchun cho'zilishlarni o'z ichiga oldi. Harakat diapazonini asta-sekin oshirish uchun bo'linish, bel egilishi va dinamik cho'zilish kabi harakatlar qo'llanildi.

4. Kuch mashqlari (10 daqiqa)

Oyoq ko'tarish, yadroni barqarorlashtirish harakatlari va oddiy sakrashlar kabi tana vazni mashqlariga qaratilgan kuchni rivojlantirish mashqlari bajarildi. Bu mashqlar oyoqlar, qo'llar va qorin sohasi mushaklarini mustahkamlashga yordam berdi.

5. Muvozanat mashqlari (5–10 daqiqa)

Muvozanat bir oyoqda turish, sekin burilishlar va harakat paytida tananing barqaror holatini saqlash kabi harakatlar orqali rivojlantirildi. Ma'lumotlarni to'plash usullari

Ishtirokchilarning jismoniy qobiliyatlarining rivojlanishi mashg'ulot davrida kuzatildi. Koordinatsiya, moslashuvchanlik, kuch va muvozanatdagi yaxshilanishlarni baholash uchun testlar va oddiy ishlash baholashlari qo'llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqotdan oldin va keyin motor qobiliyati ko'rsatkichlarining o'zgarishi 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval

Ko'rsatkich	Tajribadan oldin (o'rtacha $\pm$ SD)	Tajribadan keyin (o'rtacha $\pm$ SD)	t-qiyamat	p-qiyamat
Moslashuvchanlik (sm)	12.4 $\pm$ 2.1	17.8 $\pm$ 2.3	6.52	0.001
Muvozanat (soniya)	8.7 $\pm$ 1.9	13.5 $\pm$ 2.4	5.94	0.001
Muvozanat (ball)	6.2 $\pm$ 1.3	8.9 $\pm$ 1.5	4.87	0.002
Ritmik qobiliyat (ball)	5.8 $\pm$ 1.4	8.4 $\pm$ 1.6	5.11	0.001

Natijalar quyidagicha tahlil qilindi. Statistik tahlil badiiy gimnastika mashg'ulotlari dasturini joriy etgandan so'ng barcha o'lgan motor qobiliyatlarida sezilarli yaxshilanishlarni aniqladi.

Moslashuvchanlik 12,4 sm dan 17,8 sm gacha yaxshilandi, bu statistik jihatdan sezilarli farqni ko'rsatdi ($t = 6,52$, $p < 0,01$). Bu shuni ko'rsatadiki, mashg'ulot dasturiga kiritilgan muntazam cho'zish va harakatchanlik mashqlari bo'g'imlarning moslashuvchanligini samarali ravishda oshirdi.

Bir oyoqli tik turish testida muvozanat ko'rsatkichi 8,7 soniyadan 13,5 soniyagacha oshdi ($t = 5,94$, $p < 0,01$), bu holatni nazorat qilish va barqarorlikning yaxshilanganligini ko'rsatadi.

Koordinatsiya qobiliyati ham sezilarli yaxshilanishni ko'rsatdi, 6,2 dan 8,9 ballgacha oshdi ($t = 4,87$, $p < 0,01$). Bu yaxshilanish fazoviy yo'nalish va boshqariladigan tana harakatlarini o'z ichiga olgan mashqlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Ritmik qobiliyat 5,8 ball dan 8,4 ballgacha oshdi ($t = 5,11$, $p < 0,01$), bu badiiy gimnastikada musiqaga asoslangan harakat mashqlarining ijobiy ta'sirini tasdiqlaydi.

Umuman olganda, natijalar joriy etilgan mashg'ulot metodologiyasi 5–7 yoshli qizlarda maxsus harakat ko'nikmalarini rivojlantirishga statistik jihatdan sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatganligini tasdiqlaydi.

SPSS statistikasi yordamida o'tkazilgan juftlashtirilgan namunalar t-test tahlili barcha o'lgan o'zgaruvchilar bo'yicha sinovdan oldingi va sinovdan keyingi qiymatlar o'rtasida statistik jihatdan sezilarli farqlarni ko'rsatdi ($p < 0,05$). Natijalar shuni ko'rsatadiki, badiiy gimnastika mashg'ulotlari dasturi ishtirokchilarda motor qobiliyatlarini yaxshilashga sezilarli hissa qo'shgan.

Ushbu tadqiqotning ilmiy yangiligi 5–7 yoshli qizlar uchun maxsus ishlab chiqilgan, maxsus harakat qobiliyatlarini oshirish uchun badiiy gimnastika elementlarini birlashtirgan tuzilgan o'quv dasturini ishlab chiqishda yotadi. Tadqiqot maktabgacha va boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar bilan ishlaydigan murabbiylar va jismoniy tarbiya o'qituvchilari uchun metodologik tavsiyalar beradi.

Ushbu ishning maqsadi badiiy gimnastika mashqlari orqali yosh qizlarda maxsus harakat ko'nikmalarini rivojlantiradigan mashg'ulot tizimini loyihalash va asoslashdir. Dastur asosiy motor faoliyatlaridan ko'proq ixtisoslashgan gimnastika harakatlariga bosqichma-bosqich o'tishni ta'kidlaydi. U motivatsiyani saqlab qolish va yoshga mos rivojlanishni ta'minlash uchun o'yin asosida o'rganish, taqlid, ritmik mashqlar va oddiy gimnastika elementlarini birlashtiradi.

Mashg'ulot dasturi bir necha bosqichlarga bo'lingan, jumladan, asosiy tayyorgarlik, muvofiqlashtirish va muvozanatni rivojlantirish, gimnastika ko'nikmalarini shakllantirish hamda ijodiy ijro faoliyati. Har bir bosqich o'ziga xos motor fazilatlarini yaxshilashga qaratilgan bo'lib, ishonch, intizom va ijodiy harakat ifodasini rag'batlantiradi.

Kutilayotgan natijalar moslashuvchanlikni yaxshilash, muvofiqlashtirish va muvozanatni yaxshilash, ritm va fazoviy ongni yaxshilash hamda asosiy gimnastika ko'nikmalarini shakllantirishni o'z ichiga oladi. Umuman olganda, badiiy gimnastika qizlarning jismoniy savodxonligini oshirish va erta bolalik davrida sog'lom jismoniy hamda ruhiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun qimmatli vosita bo'lib xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot badiiy gimnastika 5–7 yoshli qizlarda maxsus harakat ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali vositasi ekanligini tasdiqlaydi. Tizimli mashg'ulotlar muvofiqlashtirish, moslashuvchanlik, muvozanat va ritmik qobiliyatni yaxshilashga yordam beradi. Bundan tashqari, badiiy gimnastika bolalarning ijodiy ifodasini va jismoniy savodxonligini qo'llab-quvvatlaydi, bu esa uzoq muddatli jismoniy rivojlanish uchun zarurdir.

Erta bolalik davrida motor qobiliyatlarining rivojlanishi bolalarning jismoniy va funksional rivojlanishiga ta'sir qiluvchi muhim omil hisoblanadi. Ushbu tadqiqot 5–7 yoshli qizlar orasida maxsus harakat ko'nikmalarini yaxshilashda badiiy gimnastikaning samaradorligini o'rganadi. Rivojlanishning ushbu bosqichida bolalar motor o'rganishga, ayniqsa muvofiqlashtirish, moslashuvchanlik va muvozanat sohalarida yuqori sezgirlikni namoyon etadilar. Tadqiqotning maqsadi badiiy gimnastika mashqlari orqali maxsus harakat ko'nikmalarini oshirishga qaratilgan o'quv metodologiyasini ishlab chiqish va ilmiy jihatdan asoslash edi. Tadqiqotda pedagogik kuzatuv, eksperimental mashg'ulotlar va jismoniy tayyorgarlikni sinovdan o'tkazish qo'llanildi. Strukturaviy o'quv dasturi 12 haftalik davrda haftasiga uch marta mashg'ulotlar o'tkazilib, amalga oshirildi. Natijalar ishtirokchilar orasida moslashuvchanlik, muvofiqlashtirish, muvozanat va ritmik qobiliyatda sezilarli yaxshilanishlarni ko'rsatdi. Topilmalar shuni ko'rsatadiki, badiiy gimnastika erta bolalik davrida motor qobiliyatini va jismoniy savodxonlikni rivojlantirish uchun samarali pedagogik vositadir. Taklif etilayotgan o'quv metodologiyasi murabbiylar, jismoniy tarbiya o'qituvchilari va erta bolalik sport dasturlari uchun foydali bo'lishi mumkin.

Quyidagi amaliy tavsiyalar berildi. Badiiy gimnastika mashqlari maktabgacha va boshlang'ich maktab jismoniy tarbiya dasturlariga kiritilishi kerakligi, mashg'ulotlar muntazam ravishda haftada ikki–uch marta o'tkazilishi, mashqlar oddiy harakatlardan murakkabroq kombinatsiyalarga o'tish zarurligi, motivatsiya va ishtirokni oshirish uchun musiqa va o'yinga asoslangan mashg'ulotlar mashg'ulotlarga kiritilishi zarurligi ma'lum bo'ldi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Vladimir Lyakh. Maktabgacha yoshdagi bolalarning harakat qobiliyatlari. Moskva: Sport nashriyoti, 2006.
2. Natalia Karpenko. Badiiy gimnastika: yosh sportchilarni tayyorlash. Kiyev: Olimpiya adabiyoti, 2010.
3. International Gymnastics Federation (FIG). Badiiy gimnastika qoidolari (Code of Points). Lozanna, Shveytsariya, 2022.
4. Tudor Bompá va Carlo Buzzichelli. Sport mashg'ulotlarini rejalashtirish nazariyasi va metodikasi. Champaign: Human Kinetics, 2019.
5. Ian Stafford. Sportda bolalarni murabbiylik qilish asoslari. London: Routledge, 2011.
6. World Health Organization. Jismoniy faollik bo'yicha global tavsiyalar. Jeneva, 2020.
7. UNESCO. Sifatli jismoniy tarbiya bo'yicha tavsiyalar. Parij, 2015.
8. O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. Toshkent, 2018.
9. Abdulla Abdullayev. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2017.
10. Bahodir Usmonxo'jayev. Sport pedagogikasi asoslari. Toshkent, 2016.
11. O'zbekiston Gimnastika Federatsiyasi. Badiiy gimnastika mashg'ulotlarini tashkil etish bo'yicha uslubiy qo'llanma. Toshkent, 2021.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №8(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.